

parochiale kring onder het mom van de volksgezondheid. Zo was er dr. A. Hoorens, een van de beheerders van Volkshaard. Hij schreef in een pamflet dat onder de bevolking van het Westveld werd verspreid het volgende: “Wilt u gelukkig zijn? Onthoudt dat U het geluk moet zoeken in uw huiselijke kring. Niet buitenhuis, niet in een herberg al dragen ze ook de naam van Parochiale Kring”.

In de statuten van de C.V. Volkshaard was een artikel voorzien dat het openen van een herberg in de wijk verbod. Dr. Hoorens gaat verder in zijn pamflet met het naar voor brengen van de wens van de C.V. Volkshaard: “Hun wens is, dat zoals in Holland een complex zou bestaan van honderden huizen, ja ganse wijken, waar geen herberg te vinden is.”

Of Philemon Pergoot zich veel van deze aanval, want dat was het toch, aantrok is moeilijk te achterhalen. Wat we wel konden achterhalen, is dat hij De Reinaertkluis voorzag van een jukebox en een biljart. Voor het plaatsen van de jukebox kreeg hij 10 % van de “insteeksom” als dit bedrag de 1.000 BEF overtrof. Was dit laatste niet het geval, dan nam de verhuurder de jukebox weg. De biljarttafel had hij gekocht van een zekere R. Van De Vijver voor een bedrag van 1.500 BEF.

Philemon Pergoot runde de ganse zaak met de hulp van zijn gezinsleden. En daar schuilde nu precies de “zwakte” van het concept. Doordat zijn drie kinderen op een jaar tijd huwden, verloor Philemon Pergoot drie belangrijke, zoniet de belangrijkste dan toch zeker de goedkoopste, helpers in zijn zaak en zag hij zich genoodzaakt in oktober 1961 zijn uitbating te stoppen. Hij verhuurde dan het gebouw aan de jeugdclub (zie in dit verband ook *De hoed van Napoleon, of een licht doen schijnen over het Westveld*).

Dit artikel is ook een warme oproep naar diegenen die nog gegevens of informatie hebben over de parochiale kring(en) op het Westveld.

Danny Mattens

Noot:

(1) Danny Mattens: *De hoed van Napoleon, of een licht doen schijnen over het Westveld* (Jaarboek Heemkundige Kring De Oost-Oudburg, 45, 2008, p. 5-206)

Uit de geschiedenis van Destelbergen, wijk Beervelde⁽¹⁾

Het is voldoende geweten dat Destelbergen afhing van de heerlijkheid van de abdij van Sint-Pieters in Gent. Maar ook met andere kloosterorden zijn er relaties geweest. Dit was o.m. het geval met de Gentse kartuize. Deze werd gesticht op Rooigem in 1328 en kreeg de naam Koningsdal. Reeds van het prille begin van dit klooster dateren de eerste vermeldingen van Destelbergen.

In 1331 schenken Hugo vander Most en zijn vrouw Kerstine aan die kartuize een som van 8 pond en een weide ‘*in Bervelde prochie Desselberghine*’.⁽²⁾ Hun zoon Hugo, die kanunnik van Sinte-Veerle wordt, scheldt in 1360 de schulden kwijt die de kartuizers op die grond hebben en schenkt die meers definitief en onbelast aan het klooster in 1364.⁽³⁾ In de oorspronkelijke documenten wordt de exacte ligging van deze weide niet duidelijk vermeld.

Een tweede schenking aan de kartuizers komt ter sprake in 1345. Jan, abt van Sint-Pieters, doet weten dat de prior en het convent Koningsdal zeven bunder land, gelegen te ‘*Bervelde in Desselberghine*’, verworven hebben. Mits betaling van een dubbele cijns per jaar, namelijk 14 schellingen en 10 penningen, zijn de kartuizers vrijgesteld van alle feodale schulden.⁽⁴⁾

In 1357 verklaart Thomas van Vaernewijck, die behoort tot de belangrijkste weldoeners van Koningsdal, officieel dat de kartuize goederen te Destelbergen gekregen heeft ten belope van acht bunder *'twelcke landt ende meersch comende was van jonckfrauwe Katelijne van Roselaere ende Huughe vander Most'*. Katelijne is een *'nonne van Peteghem'* aan wie de kartuizers 5 pond betaald hebben in juli 1343 *'over een meersch te Desselberghine die ons Hughe vander Most gaf'*.⁽⁵⁾

In het begin van 1365⁽⁶⁾ verwerven de Gentse kartuizers een weide in Destelbergen op voorwaarde dat ze een sterfelijke laat aanstellen en er aan de abdij van Sint-Pieters een kwart van de verkoopswaarde betaald wordt bij het overlijden van die man. De vastgestelde waarde van dat kwart is 12 schellingen 8 penningen parisis. In het renteboek staat genoteerd dat de kartuizers op 16.02.1365 een oud bunder weideland verkregen hebben van de abt van Sint-Pieters. Heel vermoedelijk gaat het over dezelfde weide. In het charter, gedateerd 16.04.1365, maar zeer waarschijnlijk is de maand verkeerd genoteerd en gaat het om februari, betreffende die weide wordt gezegd dat dit stuk grond naast de schenking van Hugo vander Most ligt.⁽⁷⁾ Het was de gewoonte zo weinig mogelijk verspreide bezittingen te hebben, maar liefst dichtbij elkaar.

Beatrijs van Massemen en haar dochter Elisabeth Noethaex geven een oud bunder meers in Destelbergen op 15 november 1365 aan de kartuizers.⁽⁸⁾ Op de achterkant van het charter staat genoteerd dat die weide gelegen was *'achter de kercke van desselberghe'*. Beatrijs was gehuwd met Diederik Noethaex die een heel belangrijke heer was en bewoner van het nu nog bestaande kasteel Notax. Zo breidden de kartuizers hun bezittingen binnen Destelbergen steeds verder uit.

Op 21 februari 1401 geeft de prior der kartuizers grond in Destelbergen in cijns aan *Jacob den vadere*.⁽⁹⁾ Voor het eerst wordt een toponiem vermeld, namelijk *'een stuc landts gheheten tpryheel te Desselberghen beerenvelt'*. Het is moeilijk, zonet onmogelijk, de juiste ligging van dat 'prieel' te bepalen.

In het begin van 1414 wordt door de prior eenzelfde daad gesteld: hij geeft in cijns goederen die gelegen zijn vóór de kapel van *'berevelt in t'heerscap scoosters van sinte pieters van ghendt'* aan Maarten van Oordeghem.⁽¹⁰⁾ Zijn zoon, Ghiselbrecht van Oordeghem, neemt op 5 januari 1454 dat goed in pacht of in cijns.⁽¹¹⁾ We weten het niet precies, want in april 1475 worden twee oorkonden verleden voor een notaris dat de grond in *Bervelt* in cijns gegeven werd aan Ghiselbrecht, en niet in huur of pacht.⁽¹²⁾ Drie jaar later wordt een akkoord getroffen met de erfgenamen van Ghiselbrecht, namelijk zijn weduwe en zijn zoon, dat zij deze goederen verder mogen gebruiken.⁽¹³⁾ En nog drie jaar later wordt een document opgesteld dat die zoon, Marten, deze grond in cijns heeft genomen. We lezen: *'es te wetene dat her symoen vander scuere prioer van onsen clooster int jaer duust IIIIc ende LXXXI by den consente vanden ghemeene convente als ons goet van desselberghen uut gaf in erveliken cheinse martien van oordeghem up den conditie dat martin moet stellen een stervelike laet sonder onser cost mits te betalen dobbel (...) dus blyct dat ons clooster ontslaghen es vanden (verbonden?) boven verhaelt te ewighen daghen ten waere dat de parcheelen van lande boven verhaelt mits quade betalinghe weder omme quamen in onse handen'*. Het betreft de stukken grond door de kartuizers verkregen in 1345 en 1365.⁽¹⁴⁾

Een priester, Gillis Stoop, doet einde 1496 zijn rechten op bepaalde goederen te *Desselberghe* officieel erkennen en op 5 juli 1497 schenkt hij deze *'in puere aelmoese'* aan de kartuizers.⁽¹⁵⁾

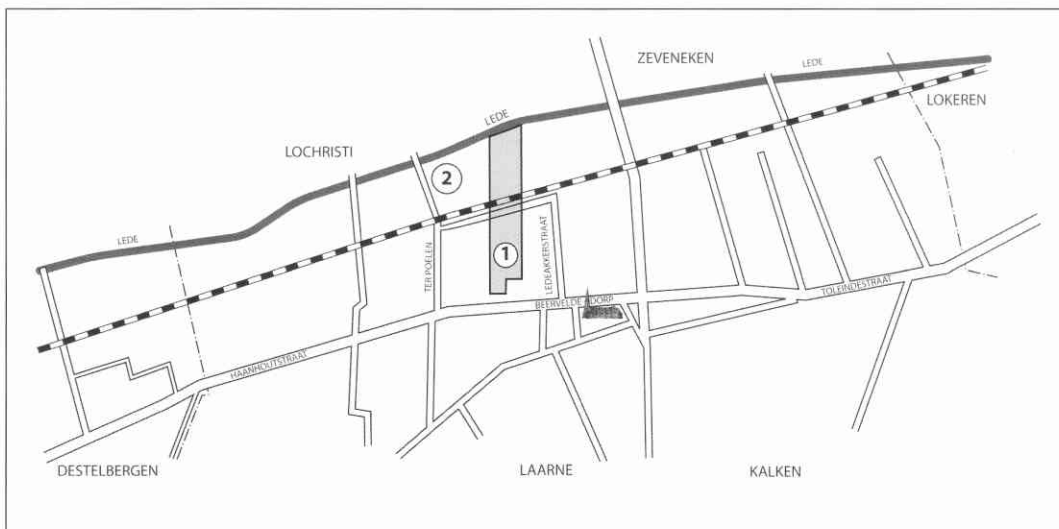
Pieter Fasseur, prior van Koningsdal van 1497 tot 1538, geeft in 1500 aan de erfgenamen van Symoen van Sickeler goederen te Beervelde in Destelbergen in cijns. Alweer vinden we geen nadere omschrijving van de plaats waar die goederen gelegen waren.⁽¹⁶⁾

Uit 1541 stamt een document betreffende de aflossing van een rente en de verkoop van een

rente van 20 schell. gr. De tekst is zeer slecht leesbaar, maar enkele namen trokken onze aandacht: voor de heren van Sint-Pietersabdij en van Notaex te Destelbergen, verkopen Jan vanden Hende en Margriet de Wiest een rente aan Pieter de Rycke. Andere namen zijn: jonckvr. Ursula de Rubys (?) en meester ... thummaert (?) te notax. Naast de datum 1541, vermeld op de achterzijde, staat in de tekst ook 'deze 21 junius XVc vijfentneghentich'. Nogmaals: zeer onduidelijk en moeilijk te ontcijferen stuk.⁽¹⁷⁾

Het voorlaatste document dat we hebben kunnen consulteren in verband met de kartuizers dateert van 1660 en is misschien het belangrijkste want het resumeert (bijna) al het voorgaande. Ziehier uit de inhoud: '...van erfven liggende binnen desselberghen toecomende de E.P.P. chartreusen binnen Ghendt op een stuck landt het camerken ofte prijelken groot 281 roeden en op een stuck landt den hooghen acker een behuysde stede groot 150 roeden...Alle deze voors. parcheele liggende binnen bervelt prochie van desselberghe sijn ons eensdeels ghegeven van eene hughe vander most ende zynder huysvrauwe, ende eensdeels met onsen ghelde ghekocht'. Jammer genoeg weten we de plaats niet, maar we hebben twee toponiemen en de afmetingen van de goederen.⁽¹⁸⁾

Ten slotte vonden we in een ander fonds nog een belangrijk gegeven. In een renteboek⁽¹⁹⁾ van de Sint-Pietersabdij van 1681 is ook een 'caerte figuratif' opgenomen. Deze geeft de eigendommen aan van de Sint-Pietersabdij in 'de prochie van Desselberghe'. We lezen o.m. op f° 35r° 'Item de Chartreusen binnen Ghendt van haerlieder goede dat sy hebben ligghen binnen Destelberghe groot acht bunderen'. De rente wordt betaald op 1 april 1704. Dit stuk is begrensd o.m. door t'lantstraetken en bevat o.m. t'lanckackerken. Op f° 39v° staat de 'Caerte n° 3' met volgende tekst 'Item noch inde chartreuse rente commende oock de naervolghende te weten jonckheer Pieter Francoys Tayaert heere vander Helst van syne partie genaempt den Leeackere groot ij gemeten noort de Leede' en verder f° 40r° 'Item jonckheer Pieter Francoys Tayaert heere vander Helst van syne partie genaempt den kimpackere groot een half bunder oost t'lantstraetken', op f° 40v° 'Item de weduwe Andries Eeckman van haere partien genaempt t'camerken, den plaschackere ende thalfbundere oost t'landtstraetken'. De laatste interessante verwijzing vinden we op f° 42 'Item jonckheer Joos van der Meeren heere

Zone 1 omvat de rentende gronden van de Kartuizers van Koningsdal (Gent), tussen de huidige straat Ter Poelen en de Ledeackerstraat te Beervelde. Het toenmalige lantstraetken is in de hedendaagse akkerstructuur niet meer waar te nemen.
Zone 2 t'goet ter Pulaer.⁽²⁰⁾

van Voorde ende Lieven van Nieuwenhuyse d'aude van hun goet genaempt t'goet te poelaer groot vijftigh bunderen ofte meer met de landen geleghen op de heye van Spiegelsheet, ligghen oost de Chartreusen landen ofte die onder hun syn rentende, west t'leen vanden heere van Pottelberge suyt de hannautstraete ende noort de Leede'.

We kunnen dus nu veel duidelijker bepalen waar de kartuizergoederen, vermeld in het document van 1660, gelegen waren. Het 'camerken', het 'Lantstraetken' en het 'goed te Poelaer' bevonden zich op de huidige wijk Haanhout (Beervelde). Deze goederen waren in het noorden begrensd door de Lede, die vroeger een belangrijke watering was en de Durme vanuit Lokeren verbond met de Schelde ter hoogte van de grens Destelbergen en Sint-Amandsberg. Het 'goed te Poelaer' was gelegen dicht bij de 'capelle van Sint-Daneel' te Beervelde. De toponiemen zijn ongeveer opgelost!

Bij de opheffing van het klooster in 1783 wordt door het Comité van de Religiekas een inventaris opgemaakt van alle bezittingen van de kartuizers. Wat tot ons gekomen is, is vrij volledig. Op geen enkele plaats is er nog sprake van eigendommen in Destelbergen. Dus zijn die, zo goed als zeker, verkocht tussen 1704 en 1783, maar nergens zijn daarvan sporen te vinden in de door ons nagekeken documenten.

Jan De Grauwe

Noten:

- (1) Beervelde werd pas in 1921 een zelfstandige gemeente, gevormd uit gronden van Destelbergen, Heusden, Laarne en Kalken. In 1976 werd Beervelde door fusie een deelgemeente van Lochristi.
- (2) RAG, Fonds Kartuizers, cartularium B 1288, f° 182 v°
- (3) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 3/105 dd 17.12.1364
- (4) RAG, Fonds Kartuizers, cartularium B 1288, f° 72
- (5) RAG, Fonds Kartuizers, cartularium B 1288, f° 99
- (6) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 3/107 dd 16.04.1365
- (7) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 3/107 dd 16.04.1365
- (8) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 3/108 dd 15.11.1365
- (9) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 5/192 dd 02.03.1401
- (10) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 6/16 dd 18.02.1414
- (11) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 9/128 dd 05.01.1454
- (12) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 11/171 dd 18.04.1475
- (13) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 11/171 dd 18.04.1475
- (14) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 11/176 dd 13.02.1478
- (15) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 14/250 dd 05.07.1497
- (16) RAG, Fonds Kartuizers, charter nr. 15/2 dd 1500
- (17) RAG, Fonds Kartuizers, niet genummerde doos, stuk C IX ...26, 11.08.1595
- (18) RAG, Fonds Kartuizers, niet genummerde doos, stuk zonder nr., 1660
- (19) RAG, Sint-Pietersabdij, 1ste Reeks, nr. 337, Destelbergen (ons meegegeeld door wijlen Erik Schepens)
- (20) Bert Vervaet, auteur van 'De parochie Beervelde 1309-1809-2009. Een geschiedenis van kerk, volk en adel', 2009, bevestigt dat de Beerveldse gronden, die onder de rente vallen van de Kartuizers, te situeren zijn ten oosten van t'goet te Pulaer. De ligging van 'De grote en de kleine Pulaar' werd beschreven door Erik Schepens in Jaarboek 30 van de Oost-Oudburg, 1993, pp. 75-102.